

Afganistan

Afganistan’a Özgü Aylık Menşe Ülke Bilgisi (MÜB) Güncellemesi

Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu

Nisan 2025

İçindekiler

Afganistan’da Genel Güvenlik Durumu Değerlendirmesi ve İnsan Hakları Sorunları	2
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	2
Devlet Kurumları	4
Sivil Toplum Kuruluşları.....	5
Medya	6
Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu, Sınır Ötesi Hareketler ve Gelişmeler	9
Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar	9
Devlet Kurumları	10
Medya	10

Afganistan’da Genel Güvenlik Durumu Değerlendirmesi ve İnsan Hakları Sorunları

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Afganistan’daki sosyoekonomik kriz, kadın haklarına müdahalelerle derinleşiyor*, 30 Nisan 2025:**

<https://news.un.org/en/story/2025/04/1162841>

Afganistan’da, nüfusun %75’i günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın (UNDP) yeni bir raporunda belirttiği üzere kadın reisli haneler, kırsal topluluklar ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, yoksulluktan en çok etkilenen grupları oluşturmaktadır. Afganistan ekonomisi yerel üretimin durması ve istihdam imkânı oluşumunun zayıflamasıyla karşı karşıya kalırken ülke, büyük ölçüde ithalata ve uluslararası yardımlara bel bağlamaktadır. Geçtiğimiz yıl, siyasi belirsizlik, devam eden ekonomik kriz, azalan uluslararası yardımlar ve iklim felaketleri, mevcut hassasiyetleri daha da yoğunlaştırarak ekonominin ivme kazanmasının önüne geçmiştir. Afganistan’ın büyük ölçüde uluslararası yardıma bel bağlaması dolayısıyla bu yardımlardaki mevcut azalma, insani operasyonlar ve temel hizmet temini üzerinde ciddi bir etkiye yol açmaktadır.

Baskıcı kanunlar kadın haklarını, güvenliğini ve eğitim ve istihdam gibi temel hizmetlere erişimini ortadan kaldırmaya devam ederken Afganistan’daki sosyoekonomik kriz de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yoğunlaştırmakta, kadınları daha derin bir sosyal dışlanma ve yoksulluk içerisine itmektedir. 2024 yılında Afgan kadınların sadece %7’sinin ev dışında iş sahibi olduğu ülkede, UNDP’ye göre kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kısıtlamaların, 2024 – 2026 yıllarında ülke ekonomisine neredeyse 920 milyon ABD Dolarına mal olması öngörülmektedir. UNDP, Afganistan’a kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kısıtlamaların kaldırılması ve kadın işletmelerine kapsamlı destek sağlanması çağrısında bulunmuştur.

- **Birleşmiş Milletler Afganistan’a Yardım Misyonu (UNAMA), *Afganistan’da Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Kanununun Yürürlüğe Girmesi, Uygulanması ve Etkileri Üzerine Rapor*, 10 Nisan 2025:**

https://unama.unmissions.org/sites/default/files/pvpv_report_final_10_aprill_2025.pdf

Esas olarak Birleşmiş Milletler Afganistan’a Yardım Misyonu’nun (UNAMA) Afganistan genelinde günlük olarak yürüttüğü tarafsız izleme ve gözlem faaliyetlerine dayanan rapor, Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Kanununun Afganistan’ın fiili makamlarınca 21 Ağustos 2024 tarihinde neşredilişinden 31 Mart 2025 tarihine kadar yürürlüğe girmesine, uygulanmasına ve etkilerine genel bir bakış sunmaktadır. Rapora göre ülke çapında erkekler, kadınlar, azınlıklar ve gençler, Kanun’un uygulanışından farklı biçimlerde etkilenmiştir. Kanunun şahsi ve mahrem alanların, kamusal alanların, ekonomik faaliyetlerin ve Sünniler dışındaki dini gruplar için ibadet alanlarının ihlallerine yol açtığı gözlemlenmiştir.

UNAMA, Kanunun fiili Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Bakanlığı Şikâyet Dairesi tarafından uygulanmasında, önceki fermanların fiili otoritelerce uygulanmasına kıyasla genel olarak daha sistematik ve tutarlı bir tutum izlendiğini gözlemlemiştir. Kanunun uygulanmasını desteklemek için fiili yetkililer, Afganistan’ın 34 vilayetinin 28’inde, vilayet valisinin başkanlık ettiği vilayet uygulama komiteleri kurmuştur. Vilayet komiteleri, fiili Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Bakanlığına bağlı, çoğunluğu erkek olan binlerce Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin müfettişinin faaliyetlerinin tamamlayıcı niteliktedir. Bakanlık tarafından eğitilen ve keyfi gözetim ve el koyma dahil olmak üzere geniş kapsamlı ve uygulanışı kendi takdirlerine bırakılmış yetkilere sahip bu müfettişler, ülke çapında

Kanun'un uygulanmasını sağlamaktadır. Afganistan çapında erkekler, kadınlar, azınlıklar ve gençler, Kanun'un uygulanışından farklı biçimlerde etkilenmiştir. Kanunun şahsi ve mahrem alanların, kamusal alanların, ekonomik faaliyetlerin ve Sünniler dışındaki dini gruplar için ibadet alanlarının ihlallerine yol açtığı gözlemlenmiştir. UNAMA, kanunun uygulanışının kamu alanlarına erişim, giysi kuralları ve mahrem (erkek vasi) eşlik etmeden seyahat etme dahil olmak üzere kadınlara ve kız çocuklarına yönelik kısıtlamaları artırdığını gözlemlemiştir. Kadınların sağlık hizmetlerine halihazırda kısıtlı olan erişimi, tek başlarına kısa mesafe yolculuk yapamamaları dolayısıyla daha da kısıtlanmıştır ve çeşitli bölgelerde kadın sağlık çalışanları, mahrem eşliğinde olmadıkları için işe gidemediklerini bildirmiştir. Bu kısıtlamalar ayrıca, bir belirsizlik ve korku kültürü de yaratmıştır. Pek çok kadın, yerel toplulukların ve aile üyelerinin, kanunu uygulama sorumluluğunu artan bir şekilde üstlendiğini, sosyal ve aile dinamiklerinin şekil değiştirdiğini bildirmiştir. Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Kanunu'nun uygulanması, saç şekli ve sakal uzunluğu, namazlara katılım ve kanunun diğer hükümleri doğrultusunda zorunluluklarla karşı karşıya olan erkekleri de etkilemiştir. UNAMA, Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Kanunu'nun yürürlüğe girmesini takip eden altı ayda, Kanun'la ilişkili keyfi gözaltıların neredeyse yarısının erkeklerin dış görünüşüyle ilişkili olduğunu, söz konusu erkeklerin ya sakal uzunluğu ya da saç şekli kurallarına uymadığı, berberlerin kurallara aykırı saç ve sakal kesiminde bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alındıklarını gözlemlemiştir. Ramazan ayında (1 – 29 Mart 2025), zorunlu cemaat namazlarına katılım yakından takip edilmiş, kimi durumlarda katılım göstermeyen kişiler keyfi olarak gözaltına alınmıştır. Eğitim sektörü de personelin dış görünüşü ve kadınlarla erkeklerin ayrı tutulması dahil olmak üzere Kanun'a uyulmasını sağlamaya yönelik teftişlere maruz bırakılmıştır. Hanefi içtihadına uymayan kitapların kaldırılması emredilmiştir. Bunun yanı sıra, Afganistan'ın yaygın korkutma, sansür ve otosansürden halihazırda etkilenen medya sektörü, canlı varlıkların görsellerinin yayınlanması ve müzik yasağının kapsamına ilişkin belirsizlikler dolayısıyla Kanun kapsamında ek zorluklarla karşı karşıya kalmakta, kamusal bilgi alanı ve ifade özgürlüğü zarar görmektedir.

Yardım kuruluşlarının, Afgan kadınların yardım sektöründe çalışmasına yönelik kısıtlamalarla karşılaştığı bir ortamda Kanun, Birleşmiş Milletler Kuruluşları, Fonları ve Programları yanı sıra ulusal ve uluslararası STK'ların insani yardım ulaştırma kapasitesini de etkilemiştir. Önceki fermanlar tamamen uygulanmamış ya da istisnalar gözlemlenmiş olsa da İnsani Erişim Çalışma Grubu tarafından gerçekleştirilen anketler, Kanun'un yürürlüğe girmesinden bu yana kadın çalışanların neredeyse yarısının ofislerine ya da sahalara gidememesi dolayısıyla personel arasında kaygının arttığını ortaya koymuştur. Anketlerde ayrıca, ankete katılan ve kanunun uygulanışından etkilenen kuruluşların neredeyse yarısının artık kadın faydalanıcılara yardım sağlayamadığını ve ofislerine Kanun teftiş ziyaretlerinin gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Geri Dönüş Sonrası Gözlem Raporu (Nisan 2025)*, Nisan 2025:**

<https://data.unhcr.org/en/documents/download/115827>

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Pakistan'dan dönen Afgan mültecilerin refahını ve topluma yeniden entegrasyonunu değerlendirme amacıyla düzenli olarak Geri Dönüş Sonrası Gözlem faaliyetleri yürütmektedir. Mevcut geri dönüş sonrası gözlem raporu, Ocak – Haziran 2024 tarihleri arasında Afganistan'a geri dönmüş olan 2,868 Afgan haneye dair verilerin genel bir görüntüsünü sunmaktadır. Başta gelen sonuçlar, Eylül 2024'te yürütülen bir önceki geri dönüş sonrası gözlem faaliyetlerine kıyasla değişiklikler yaşandığını ortaya koymaktadır:

İlk olarak, menşe vilayetlerine ya da ilçelerine geri dönemeyen kişi sayısı artmıştır. Bu durum, barınma imkânı, arazi ve geçim kaynağı yetersizliği dahil olmak üzere yeniden entegrasyonları önündeki

engellerin ortadan kalkmadığını ortaya koymaktadır. Diğer engeller arasında, katılımcıların yaklaşık çeyreğinin (%24) hanelerinde engelli bir bireyin bulunduğunu bildirmesi yer almaktadır. Bu hanelerin hizmetlerin, geçim kaynağı fırsatlarının ve topluluklarıyla etkileşim imkanlarının dışında bırakılması riski daha yüksektir. İkinci olarak, geri dönenler arasında gelir kaynağı bulunduğunu bildirenlerin sayısı artmış olsa da ücretli emek istikrarsızlığını korumaktadır ve aileler, borçlarının artması riskiyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda, bu turda gözlemlenen geri dönenlerin pazarlanabilir beceriler gösterme oranı, bir önceki turda ele alınan gruba göre daha yüksektir. Bu durum, geri dönenlerin profillerinde değişikliğe işaret etmektedir ve sosyoekonomik entegrasyonun iyileştirilmesi ve aynı zamanda geri dönüşlerinin yerel ekonomiler üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için toplumsal cinsiyet ve yaş grupları arasında beceri profillerinin daha yakından incelenmesini gerektirmektedir. Üçüncü olarak, gıda güvenliğinde hafif bir iyileşme gözlemlenmiş olsa da geri dönenlerin yarısının gıda stoğunun bulunmaması ve kadın reisli hanelerin orantısız etkilenmesi dolayısıyla bu iyileşme düzeyi yeterli değildir. Dördüncü olarak ise geniş çaplı çatışmalar ve ülke içinde yerinden edilmeler dinmiş olsa da geri dönenler, ciddi koruma endişeleriyle karşılaşmaya devam etmektedir. Geri dönenlerin dörtte üçünden fazlası, hanelerinden en az bir kişinin ulusal kimlik kartının bulunmadığını bildirmektedir. Kimliklerinin bulunmaması, kişilerin temel insan haklarından faydalanmaları ve temel hizmetlere erişimleri önünde büyük bir engeldir. Bunun yanı sıra, kadınlar ve kız çocuklara eğitime, sağlık hizmetlerine, hareket özgürlüğüne, miras hakkında ve diğer haklara erişimsizlikten orantısız biçimde etkilenmeye devam etmektedir.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 28 Nisan 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw18-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=2

14 Nisan 2025 tarihinde, Belh vilayetinin başkenti Mezar-ı Şerif'te, şehrin ikinci güvenlik ilçesinde bulunan ve çoğunlukla Hazaraların yaşadığı bir bölgenin yakınındaki Şii Seh Dokan camisi yakınında bir patlama meydana gelmiş, bir kadının ölümüne ve üç kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Yerel kaynaklara göre Gazne vilayetinin Jaghori ilçesinde bir oğlan çocuğu hayatını kaybetmiş ve bir idari binaya yönelik saldırı iddiasıyla, aralarında birden fazla öğrencinin de bulunduğu en az 12 akrabası gözaltına alınmıştır. 14 Nisan 2025 tarihinde, Chahardara ilçesindeki (Kunduz vilayeti) Dobandi köyünde bulunan bir kontrol noktası yakınında, Taliban ve kimliği bilinmeyen silahlı saldırganlar arasında bir çatışma yaşanmıştır. Taliban'ın 15 Nisan 2025 tarihinde paylaştığı bilgilere göre patlamamış mühimmatlar, her ay en az 50 kişinin ölümüne yol açmaktadır.

Basında yer alan haberlerin belirttiği üzere, Kabil'de yaşayan gazeteci Rashid Kashifi, 23 Nisan 2025 tarihinde Taliban tarafından gözaltına alınmıştır. 14 Nisan 2025 tarihli haberlere göre Taliban, Hizb-i İslam partisinin ülke çapında tüm ofislerinin kapatılması, çalışanlarının tutuklanması ve ofis malzemelerine el konulması emri vermiştir. Bağlan'da, yerel kaynakların belirttiği üzere üç sivil, hava karardıktan sonra dışarıda oldukları gerekçesiyle Taliban tarafından gözaltına alınmış ve kötü muameleye maruz bırakılmıştır. 27 Nisan 2025 tarihinde, Taliban yönetimindeki teftiş makamı, kadınların Mayıs'ta gerçekleştirilecek üniversite sınavlarına giremeyeceğini duyurmuştur. Ülkedeki kadınlar, dört yıldır üniversite sınavlarına girememektedir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), *İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları*, 14 Nisan 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw16-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=2

Görgü tanıklarına ve basında yer alan haberlere göre 10 Nisan 2025 akşamı, Kunduz şehrinin 2 numaralı polis ilçesinde, Taliban’ın gece devriyesini hedef alan bir patlama meydana gelmiştir. Mağdurlara ya da patlamanın yol açtığı hasara ilişkin detay paylaşılmamıştır. Saldırının sorumluluğunu kimse üstlenmezken, fiili Taliban hükümeti de saldırıya ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Basında yer alan haberlere göre Belucistan Kurtuluş Ordusu (BLA) ve Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP) olmak üzere Pakistan merkezli iki militan grubunun on iki üyesi, 10 Nisan 2025 tarihinde, Kandehar’a gerçekleştirilen bir hava saldırısında öldürülmüştür. Afganistan Talibanı üyelerinin de aralarında yer aldığı beş kişinin de yaralandığı bildirilmiştir. Saldırının yaşandığı Aino Mina mahallesinin, hem BLA hem de TTP liderlerini barındırdığı bilindiği söylenmektedir. Taliban, saldırı iddialarını yalanlamış ve bir depoda muhafaza edilen eski patlayıcı mühimmatın infilak ettiğini belirtmiştir. Taliban’ın, olayın ardından Kandehar vilayetinde güvenlik önlemlerini artırdığı ve kontrol noktaları kurduğu söylenmektedir.

11 Nisan 2025 tarihinde, Nimruz, Badgi ve Ferah vilayetlerinde, cinayetten suçlu bulunan dört adam, Taliban’ın kısas kanunları doğrultusunda halk önünde kurbanların akrabaları tarafından infaz edilmiştir.

Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Bakanı Khalid Hanafi, Kabil’de gerçekleştirilen bir toplantıda, Hindular ve Sihler dahil olmak üzere Müslüman olmayan kişileri, “dört ayaklı hayvanlardan bile kötüler” şeklinde tanımlamıştır. Devlet memurlarına ideolojik eğitim verilmesi çağrısında bulunduğu konuşmasında Hanafi, Müslüman olmayan kişiler idari görevler yerine getirebilecek dahi olsa inançları nedeniyle “ahlaken daha düşük seviyede” olduklarını söylemiştir.

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 7 Nisan 2025**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw15-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=3

Emekli devlet memurlarından oluşan büyük bir kalabalık, 5 Nisan 2025 tarihinde, emekli maaşlarının ödenmesi talebiyle bir kez daha Taliban Emekli Maaşı Dairesi önünde protesto düzenlemiştir. Çok sayıda kadın, Taliban’ın sözde Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Bakanlığı mensupları tarafından maruz bırakıldıkları sokak sorgularının artış gösterdiğini, Bakanlığın Ramazan Bayramı boyunca kamu alanlarında varlığını artırdığını bildirmiştir.

1 Nisan 2025 tarihinde basında yer alan haberlere göre Kandehar vilayetinde, eski bir polis memurunun başı kesik bedeni bulunmuştur. Polis memurunun, kimliği bilinmeyen kişiler tarafından kaçırıldığı belirtmiştir. Taliban yetkilileri, aslen Pencşir vilayeti ilçelerinden Daralı olan eski bir Afgan askerini, İran’dan sınır dışı edilmesinin ardından Nimruz’da tutuklamıştır. Askerin, tutuklanışından beri nerede olduğu bilinmemektedir. Üst düzey bir Cemiyet-i İslami komutanı olan Shah Wali Khan, Taliban istihbarat dairesi tarafından serbest bırakılmasının ardından, kimliği bilinmeyen kişiler tarafından Gur vilayetinde öldürülmüştür. Kunar vilayetinde, iki genç erkek arasında çıkan tartışmaya dahil olan iki kişi, olaya müdahalede bulunan Taliban tarafından vurularak öldürülmüştür.

Sivil Toplum Kuruluşları

- **Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), Canlı Varlıkların Görsellerinin Yayınlanması Yasağının Kapsamı Bamyan ve Kunduz’a Genişletildi, Yasaktan Etkilenen Toplam Vilayet Sayısı 15 Oldu, 22 Nisan 2025:**

<https://afjc.media/english/index.php/news/press-release/ban-on-publishing-images-of-living-beings-expands-to-bamian-and-kunduz-increasing-total-affected-provinces-to-15>

Bamyan'da, fiili Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Dairesi, fiili vali Mawlawi Abdullah Sarhadi'nin başkanlık ettiği ve vilayet yetkililerinin katıldığı bir toplantıyı takiben, 18 Nisan 2025 tarihli itibarıyla, Ahlaksızlığın Önlenmesi ve Faziletin Teşviki Kanunu'nun 17. Maddesi 3. Paragrafı uyarınca, canlı varlıkların görsellerinin kaydedilmesinin ve yayınlanmasının yasaklandığını duyurmuştur.

Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), duyurunun paylaşıldığı belgenin bir kopyasını edinmiştir. Belgede, fiili kuruluşlara artık hiçbir koşul altında programları ya da toplantıları fotoğraflamayacakları ve personelin fotoğraf çekmesinin kesinlikle yasak olduğu yönünde talimat vermektedir. Talimatta ayrıca, ihlallere yasal müdahalede bulunulacağı da belirtilmektedir.

- **Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), *Gazeteci Sayed Rashed Kashefi, Kabil'de GDI Tarafından Gözaltına Alındı*, 18 Nisan 2025:**

<https://afjc.media/english/index.php/news/press-release/journalist-sayed-rashed-kashefi-detained-by-gdi-in-kabul>

Afganistan Gazeteciler Merkezi (AFJC), serbest gazeteci Sayed Rashed Kashefi'nin, yakın zamanda, fiili İstihbarat Genel Müdürlüğü (GDI) tarafında Kabil'de gözaltına alınmasından duyduğu derin endişeyi ifade etmektedir. AFJC, fiili yetkilileri Kashefi'yi ve gazetecilik faaliyetleri nedeniyle gözaltına alınan tüm gazetecileri gecikmesiz ve koşulsuz serbest bırakmaya çağırıştır.

Güvenlik endişeleri nedeniyle isimsiz kalmayı talep eden Kabilli bir gazeteci, Sayed Rashed Kashefi'nin 14 Nisan 2025 tarihinde gözaltına alındığını ve sürgündeki basın organlarıyla iş birliği kurduğu şüphesiyle soruşturma altında olduğunu belirtmiştir. GDI'nın, 15 Mart 2025 tarihinde Kashefi'nin ses kayıt cihazı, kamerası ve cep telefonu dahil olmak üzere gazetecilik ekipmanına el koyduğu bildirilmiştir. Kaynak ayrıca, bu dönemde yetkililerin, Kashefi'den sürekli olarak ekipmanlarını geri almak için GDI'ya gelmesini talep ettiklerini, ekipmanlarını geri alma bahanesiyle gözaltına alınabileceği endişesinin doğduğunu da aktarmıştır.

Vakaya aşına bir başka kaynak, Kashefi'nin sürgündeki basın organlarıyla iş birliği kurduğu iddiasıyla soruşturma altında olduğunu doğrulamıştır. AFJC, bu tür soruşturmanın ve gözaltıların, özellikle de gazetecilik faaliyetleriyle bağlantılı oldukları durumlarda, Afganistan'ın basın kanununda belirtilen hakları ve uluslararası basın özgürlüğü standartlarını ihlal ettiğini vurgulamaktadır.

Medya

- **Inter Press Service (IPS), *Afgan Kadınlar, Yeraltı Protestolarıyla Taliban Baskısına Baş Kaldırıyor*, 25 Nisan 2025:**

https://www.ipsnews.net/2025/04/afghan-women-defy-taliban-repression-with-underground-protests/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=afghan-women-defy-taliban-repression-with-underground-protests

"Duvar resimlerimiz pek bir şeyi değiştirmese de en azından onları gören bir Taliban üyesinin zihninde iz bırakacaklar." Bu sözler, Afgan kadınların, Taliban'ın baskıcı rejimine karşı kullanmaya devam ettikleri cesur ve yaratıcı taktikleri yansıtmaktadır. Bir grup genç kadın, gerilla tarzı operasyonlarla birlikte bir konum seçip bu konumu, yakında Taliban kuvvetleri olmadığından emin olmak için saatlerce gözetlemektedir. Konumun güvenli olduğuna karar verdikten sonra duvarlara mesajlarını yazıp derhal farklı yönlere dağılmakta, bazen kendilerini gözetliyor olabilecek takipçilerin peşlerinden düşmesini sağlamak için saatlerce evlerine gitmemektedirler. Bu gizli mücadeleyi yürüten Mor Cumartesisler Hareketi, "Bizi bu tahakkümden kurtaracak seferberliğimizin kalbinde üç temel prensip yatıyor,"

açıklamasında bulunmuştur. Bu prensipleri, üç sözcükle özetliyorlar: Hak, Adalet, Özgürlük. Acımasız işkence ya da tutuklanma riskinin caydıramadığı hareket, Afganistan'ın kısıtlı alanlarında, farklı biçimlerde protestolarını sürdürüyor.

Taliban'ın, ülke yönetimini ele geçirmesinin tam iki gün ardından, 17 Ağustos 2021 tarihinde kurulan hareket, umutsuzluğun zirvesinde umuda atılan yeni bir adımdır. Tüm Taliban emirlerine karşı sesini yükseltmiş ve hem sokaklarda hem de kapalı kapılar ardında protestolar gerçekleştirmiştir. Harekete, tüm Afganların, Taliban'ın acımasız rejiminin kurbanı olduğu düşüncesi kılavuzluk etmektedir. Dolayısıyla, nihai amaç cinsiyetlerine, dini inançlarına ve etnik kökenlerine bakılmaksızın tüm Afganlar için eşit haklar, adalet ve özgürlük sağlamaktır. Son sokak protestosunda hareket, Taliban politikalarına karşı güçlü bir direniş gösterilmesi talebinde bulunarak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, Taliban lideri Hibetullah Ahundzade ve Taliban Yüksek Mahkemesi Başkanı Abdul Hakim Haqqani hakkında çıkardığı tutuklama emirlerinin onaylanması çağrısında bulunmuştur.

- **British Broadcasting Company (BBC), Kaynaklar, BBC'ye Afganistan'da kalan ABD silahlarının militan gruplarına satıldığını söylüyor, 18 Nisan 2025:**

<https://www.bbc.com/news/articles/cr78nkg548lo>

Kaynakların BBC'ye aktardığına göre Afganistan'da, Taliban tarafından ele geçirilen yarım milyon silah kaybolmuş, satılmış ya da yasa dışı yollarla militanlara verilmiştir. Birleşmiş Milletler, bu silahların bir kısmının El-Kaide ile bağlantılı örgütlerin eline geçtiğini düşünmektedir.

İsimsiz kalma koşuluyla BBC'ye konuşan eski bir Afgan yetkili Taliban, ülkenin kontrolünü yeniden ele geçirmesinin ardından, çoğu ABD tarafından fonlanmış bir milyon civarında silah ve askeri teçhizat ele geçirmiştir. Taliban, 2021 yılında ülke çapında ilerleyişini sürdürürken pek çok Afgan asker ya teslim olmuş ya da kaçmış, silahlarını ve araçlarını geride bırakmıştır. Bunların bir kısmını, ABD'nin ülkeden geri çekilirken götürmemeyi seçtiği teçhizatlar oluşturmaktadır. Zula'da M4 ve M16 tüfekleri gibi Amerikan yapımı silahların yanı sıra onlarca yıl süren savaşta Afganların eline geçmiş daha eski silahlar da bulunmaktadır.

- **British Broadcasting Company (BBC), Taliban, Afgan kız çocuklarının okula gitmesini yasakladı. Düşük ücretli halı dokumacılığı, can simitleri oldu, 15 Nisan 2025:**

<https://www.bbc.com/news/articles/cy8qdql7p4eo>

Taliban'ın ülkenin kontrolünü yeniden ele geçirdiği 2021 yılından itibaren, 12 yaşın üstündeki kız çocuklarının okula gitmesi ve kadınların pek çok işte çalışması yasaklanmıştır. 2020 yılında, kadınların sadece %19'unun işgücüne dahil olduğu tespit edilmişti. Bu, aynı dönemdeki erkek yüzdesinin dörtte biri kadardır. Bu sayı, Taliban hükmü altında daha da düşmüştür. Ülkenin karşı karşıya olduğu vahim ekonomik durumla bir araya gelen imkân yoksunluğu, pek çok kadını günlerce süren ve zahmetli halı dokumacılığına itmiştir. Halı dokumacılığı, Taliban hükümetinin kadınların dahil olmasına izin verdiği az sayıdaki iş kolundan biridir.

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), Taliban'ın Halka Açık İdamları, Dünya Çapında Tepkilere Yol Açtı, 11 Nisan 2025:**

<https://www.rferl.org/a/public-executions-taliban-global-outcry-amnesty-united-nations/33382467.html>

Taliban, 11 Nisan 2025 tarihinde, dört kişiyi halk önünde idam etmiştir. Bu, grubun ülke yönetimini tekrar ele geçirmesinden bu yana tek günde görülen en yüksek idam sayısıdır. Söz konusu idamlar, dünyanın dört bir yanından gruplarca kınanmıştır. Yerel Taliban yetkililer, cinayetle suçlanan kişilerin, batı vilayetleri Ferah, Nimruz ve Badgis'te toplanan kalabalıklar önünde idam edildiğini doğrulamıştır.

İdamların gerçekleştiği alanların birinde bulunan bir görgü tanığı, isimsiz kalma koşuluyla RFE/RL bünyesindeki Radio Azadi’ye konuşan bir görgü tanığı, kurbanların ailelerinin sanıkları vurarak öldürdüğünü söylemiştir. Görgü tanığı, “Aileleri, akrabalarının canlarının bağışlanması için kan parası ödemeyi teklif ettiler ama kurbanların akrabaları reddetti. Burada toplanan insanlar, bu sorunları tam olarak anlamıyor. Bu tür olaylar, ciddi psikolojik etkilere yol açıyor,” ifadelerini aktarmıştır.

Nimruz vilayetinde, Taliban sivilleri, devlet memurlarını ve askeri personeli, Zerenc’teki idamı izlemeye davet etmiştir. İdamlar, Taliban’ın İslam’a yönelik katı yorumunun bir parçasıdır ve rejim tarafından “kisas” olarak tanımlanmaktadır.

Komşu Ülkelerdeki Afganların Durumu, Sınır Ötesi Hareketler ve Gelişmeler

Uluslararası ve Hükümetlerarası Organizasyonlar

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Afganlar ülkelerine dönmeye zorlanırken UNHCR insani kriz karşısında yardım arıyor*, 29 Nisan 2025:**

<https://reliefweb.int/report/afghanistan/afghans-are-forced-return-unhcr-seeks-support-humanitarian-crisis>

Nisan 2025'te, 251,000'den fazla Afgan, oldukça elverişsiz koşullar içerisinde İran ve Pakistan'dan geri dönmüştür. Bu sayıya, sınır dışı edilen 96,000 Afgan da dahildir. UNHCR, uzun yıllardır Afganlara ev sahipliği yapan ülkelerin ekonomik baskılar dahil olmak üzere karşı karşıya geldiği zorlukları kabul etse de Afganların, yasal statülerine bakılmaksızın ülkelere geri gönderilmelerinin pek çok ciddi koruma riskine yol açabileceği yönündeki uyarılarını yinelemiştir. Bu durum, Afganistan'da istihdama, eğitime ve hareket özgürlüğüne erişimlerine yönelik kısıtlamalar git gide artan Afgan kadınlar ve kız çocukları için özellikle geçerlidir. Diğer profillerin yanı sıra dini azınlık grupları, insan hakları aktivistleri ve gazetecilerin de ülkeye geri dönüşlerini takiben risklerle karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Bu endişeler, Afganistan'daki akut insani ihtiyaçlar, artan işsizlik oranları, doğal afetler ve aşırı hava olaylarıyla bir araya gelerek yoğunlaşmaktadır.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Pakistan-Afganistan: 23 Nisan 2025 itibarıyla Geri Dönüşlere Yönelik Acil Durum Müdahalesi*, 24 Nisan 2025:**

<https://data.unhcr.org/en/documents/download/115910>

Pakistan Hükümeti, 7 Mart 2025 tarihinde, "Yasadışı Yabancıların Geri Gönderilmesi Planı'nın" 31 Mart 2025 itibarıyla Afganistan'a gönüllü geri dönüş gerçekleştirmesi gereken, aksi takdirde 1 Nisan 2025 tarihi itibarıyla sınır dışı edilmeye karşı karşıya kalacak tüm Afgan Vatandaş Kartı (ACC) sahiplerini de kapsayarak yeniden uygulamaya konacağını duyurmuştur. 118,400'den fazla Afgan, 1 – 23 Nisan 2024 tarihleri arasında Afganistan'dan Pakistan'a geri dönmüştür. Nisan 2025'teki geri dönüşlerin çoğunluğunu oluşturan belgesiz Afganları (%72), ACC sahipleri (%23) ve Kayıt Belgesi (PoR) kartı sahipleri (%5) takip etmektedir. Nisan'daki sınır dışı sayısı (25,600), Kasım 2023'ü geçmiştir. Nisan'da, yaklaşık 18,800 kişi tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır. Bu sayı, 2025 yılının %84'ünü teşkil ederken geçen senenin neredeyse iki katıdır. En çok tutuklama ve gözaltının yaşandığı Pencap eyaletini Belucistan takip etmiştir.

- **Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *İran-Afganistan: 23 Nisan 2025 itibarıyla Geri Dönüşlere Yönelik Acil Durum Müdahalesi*, 24 Nisan 2025:**

<https://data.unhcr.org/en/documents/download/115911>

23 Şubat 2025 tarihinde, İran Hükümeti, nüfus sayımı fişlerinin süresinin 20 Mart 2025 sonrasına uzatılmayacağını açıklamıştır. Bu tarihin ardından, nüfus sayımı fişi bulunan kişiler, belgesiz yabancı sınıfına girecek ve sağlık hizmetlerine, emlak işlemlerine ve diğer kamu hizmetlerine erişemeyecektir. Bu, Afganlara yönelik önceki politikalara kıyasla ciddi bir değişime işaret etmektedir. Ancak farklı statülere sahip aileler (ör. Amayesh/nüfus sayımı fişi sahipleri), Amayesh kartı sahiplerinin aile üyeleri, vizelerinin süresi dolmuş ve vizelerini yenileterek ülkeye yeniden giriş yapabilecek pasaport sahipleri, çalışma izni ya da iş kimliği bulunan ve son tarihe kadar yasal ikamet izni alabilecek kişiler, eski Afgan hükümeti çalışanları ve İran'dan ayrılıp geçerli bir pasaportla geri dönen kişiler gibi birtakım gruplar

için istisnalar uygulanacaktır. 20 Mart 2025 tarihinden bu yana 132,400 Afgan ülkesine geri dönmüştür.

- **Uluslararası Göç Örgütü (IOM), IOM, Pakistan'dan Zorla Geri Gönderilen Bir Milyon Afgana Yardım Sağlıyor, 15 Nisan 2025:**

<https://afghanistan.iom.int/news/iom-assists-one-million-afghan-returnees-amid-new-waves-mass-forced-returns-pakistan>

1 – 13 Nisan 2023 tarihleri arasında, IOM, zorla geri dönüşlerde keskin bir artış kaydetmiştir. Bu tarihler arasında, yaklaşık 60,000 kişi Torkham ve Spin Boldak sınır kapılarından Afganistan'a geri dönmüştür. IOM, bu kişilerin 10,641'ine yardım sağlamıştır. Bunun yanı sıra, İran'dan geri dönüşler 2023 yılı sonunda yüksek seyretmiş ve 2024 yılında da devam etmiştir. İranlı yetkililer de 2025 yılında sınır dışı sayısını artıracaklarını açıklamıştır. Toplamda, Eylül 2023 – Nisan 2025 aralığında, 2.43 milyondan fazla belgesiz Afgan göçmen, Pakistan'dan ve İran'dan ülkelerine geri dönmüştür. Bunların yarısından fazlası (%54) zorla geri gönderilmiştir. IOM, söz konusu geri dönüş dalgası içerisindeki 1,003,563 kişiye hayati önem taşıyan dönüş sonrası insani destek sağlamıştır.

Devlet Kurumları

- **Alman Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (BAMF), İltica ve Göç Bilgi Merkezi Bilgilendirme Notları, 28 Nisan 2025:**

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Behoerde/Informationszentrum/BriefingNotes/2025/briefingnotes-kw18-2025.pdf?__blob=publicationFile&v=2

Pakistanlı kaynaklara göre 1 Nisan – 16 Nisan 2025 tarihleri arasında, 50,000 çocuğun aralarında bulunduğu 84,869 Afgan göçmen Pakistan'dan sınır dışı edilmiştir. 17 Nisan 2025 tarihinde, 5,500'den fazla Afgan, Pakistan ve İran'dan ülkelerine dönmüştür. Bu sayı, Nengrehar, Kandehar ve Herat sınır kapılarından ülkeye giren 1,072 aileye denk gelmektedir. 20 Nisan 2025 tarihinde, Pakistan'da gözaltında tutulan 175 Afgan serbest bırakılarak Afganistan'a sınır dışı edilmiştir. 21 Nisan 2025 tarihinde, 115 Afgan cezaevlerinden salınarak sınır dışı edilmiştir. 22 Nisan 2025 tarihinde, 1 Nisan 2025 tarihinden bu yana Pakistan'dan sınır dışı edilen Afganların sayısı 100,000 sınırını aşmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) aktardığı bilgilere göre Nisan'ın ilk üç haftasında, yaklaşık 120,000 Afgan göçmen Pakistan'dan geri dönmüştür. IOM, aynı dönemde yaklaşık 100,000 Afganın Pakistan'dan ülkelerine geri döndüğünü belirtmiştir. Pakistan hükümeti, Kayıt Belgesi sahibi kayıtlı Afganların da 30 Haziran 2025 sonrasında sınır dışı edileceğini açıklamıştır. Pakistan ve İran'dan her gün yüzlerce aile, Afganistan'a dönmeye devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından paylaşılan bilgilere göre Pakistan'dan sınır dışı edilen kişilerin üçte ikisini çocuklar oluşturmaktadır ve bu çocukların çoğu, süreçte ailelerinden ayrı düşmektedir.

Medya

- **The Associated Press (AP News), Pakistan askerleri, Afganistan'dan Pakistan'a geçme girişiminde bulunan 54 militanı öldürdü, 27 Nisan 2025:**

<https://apnews.com/article/pakistan-killed-militants-afghanistan-ebd3cc1fce7c3988988584a0d32cd344>

Pakistan ordusu, Pazar günü yaptığı açıklamada güvenlik kuvvetlerinin, gece saatlerinde Afganistan sınırından ülkeye girmeye çalışan 54 militanı öldürdüğünü belirtmiştir. Bu, son yıllarda yaşanan bu türde olayların en ölümcüllerinden biridir. Ordu, yaptığı açıklamada istihbarat raporlarının, öldürülen militanların "Khwarej" olduğunu belirttiğini aktarmıştır. "Khwarej" hükümetin Pakistan Talibanı'ndan bahsederken kullandığı terimdir. Doğrudan bir suçlamada bulunmayan ordu, ayaklanmacıların,

Pakistan içerisinde yüksek profilli saldırılar gerçekleştirmek üzere “yabancı efendileri” tarafından gönderildiğini belirtmiştir. Ayaklanmacılar, Pakistan Talibanı’nın Afgan sınırındaki kuzeybatı eyaleti Hayber Pahtunhva’nın Kuzey Veziristan ilçesi yakınındaki eski bir üssü civarında tespit edilerek öldürülmüştür.

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), *Pakistan’ın Sınır Dışı Seferberliği, Son Tarih Öncesi Afganların Toplu Göçüne Yol Açıyor, 10 Nisan 2025:***

<https://www.rferl.org/a/pakistan-deportation-afghans-taliban/33381179.html>

İslamabad’ın geniş çaplı sınır dışı seferberliği kapsamında binlerce Afgan mülteci, Torkham sınır kapısı üzerinden ülkeyi terk etmiştir. Hükümet, Afganların ülkeyi gönüllü olarak terk etmesi için son tarihi ilk etapta 31 Mart 2025 olarak belirlemiş, ancak sonrasında Buna rağmen, bu ayın başlangıcından beri binlerce kişi zorla geri gönderilmiştir.

Sınır dışı seferberliğindeki yoğunlaşma, Pakistanlı yetkililerin “yasadışı göçmenlerin” güvenlik endişelerine ve ekonomik zorluklara yol açtığını belirttiği bir dönemde yaşanmaktadır. Pakistan hükümeti, Afganları sıklıkla militan şiddetiyle ve suç faaliyetleriyle ilişkilendirmektedir. Taliban, bu iddiaları katıyetle reddetmektedir.

- **Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL), *Pakistan’daki Mülteciler için ‘Acımasız’ Bir Geri Sayım Başladı, 7 Nisan 2025:***

<https://www.rferl.org/a/pakistan-afghan-refugees-deportation-deadline/33373777.html>

Pakistan’ın milyonlarca Afganı sınır dışı etme planı, ülkenin bu tartışmalı politikayı uygulamaya koymaya hazırlandığı günlerde sert eleştirilerin hedefi olmuştur. Hükümet, Afgan mültecilerin gönüllü olarak ülkeden ayrılmaları, aksi takdirde sınır dışı edilmeleri için son tarihi, ilk etapta 31 Mart 2025 olarak belirlemiştir. Ancak tarih, yetkililerin belirttiği üzere Ramazan Bayramı nedeniyle 10 Nisan 2025’e uzatılmıştır.

Sınır dışı seferberliği, yetkililerin tartışmalı politikayı uygulamaya koymaya hazırlanmasına karşın ciddi eleştirilerin hedefi olmuştur. Hak grupları, Taliban kontrolündeki Afganistan’a geri dönen pek çok Afganın zulüm, şiddet ve ekonomik zorluklar dahil olmak üzere ciddi risklerle karşılaşacağı uyarısında bulunmaktadır. Kadınlar, gazeteciler, insan hakları savunucuları ve eski hükümet çalışanları gibi hassas gruplar özellikle risk altındadır.

Yasal Uyarı:

Mevcut derleme, Afgan vatandaşlarına yönelik mülteci statüsü belirlemeye ilişkin hususlarda UNHCR Türkiye tarafından toplanan menşe ülke bilgilerini (MÜB) derlemektedir.

Derleme kamuya açık bilgilere, çalışmalara ve yorumlara dayanmaktadır. Derleme açıklayıcı nitelikte olmakla birlikte ne kamuya açık alanda mevcut olan bilgilerin tamamını kapsamakta ne de insan hakları koşullarına ilişkin genel bir rapor olması amaçlanmaktadır. Rapor, herhangi bir bireysel mülteci talebinin esasları konusunda nihai değildir. Tüm kaynaklar alıntılanmış ve tamamıyla referans verilmiştir. Kullanıcılar, alıntı yapılan belgelerin tam metnine bakmalı ve başvurulardan kaynaklanan belirli araştırma konularına atıfta bulunarak kaynak materyalin güvenilirliğini, ilgililiğini ve güncelliğini değerlendirmelidir.